

Timo Vornanen tv

Kirjallinen kysymys julkisesti rahoitetun tieteen laadunvalvonnan parantamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Viime aikoina käyty julkinen keskustelu tieteellisen tutkimuksen julkisesta rahoituksesta on ehdottomasti tarpeen. Tieteen autonomialla on vankat perusteensa, mutta erityisesti nyt, kun Suomi elää taloudellisesti erittäin vaativaa aikaa ja julkista velkaa otetaan jatkuvasti lisää, kansalaisilla on oikeus odottaa, että jokainen veroeuro käytetään mahdollisimman vastuullisesti ja tehokkaasti.

Parlamentaarisesti linjattu tavoite nostaa tutkimus- ja kehityksenot (TKI) neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta tekee tästä keskustelusta entistäkin kriittisemmän: merkittäviin lisäpanostuksiin ei voida sitoutua ilman, että julkisella rahalla tehty rahoituspäätökset ovat vastuullisia, läpinäkyviä ja perusteltuja, ja sellaisia että niiden vaikuttavuuteen voidaan perustellusti luottaa.

Nykyinen rahoitusjärjestelmä, joka nojaa vahvasti Suomen Akatemian kaltaisiin toimijoihin, on suunniteltu takaamaan tieteellinen laatu. Valitettavan usein tämän järjestelmän lopputulokset eivät kestä kriittistä tarkastelua, kyse ei siis ole pelkästään yksittäistapauksista. Vaikka vain pieni osa tutkimushakemuksista läpäisee seulan, rahoitusta myönnetään järjestelmällisesti hankkeille, joiden yhteiskunnallinen vaikuttavuus jää hyvin kyseenalaiseksi ja joiden voidaan jo ennalta arvioida tuottavan heikon vastineen sijoitetuille veroeuroille. Tämä heikentää paitsi järjestelmän uskottavuutta, niin myös kansalaisten luottamusta tieteeseen ja asianmukaiseen taloudenhoitoon.

Tutkimusaiheiden ongelma näkyy erityisesti humanistisilla ja yhteiskuntatieteellisillä aloilla, joissa julkista rahoitusta ohjautuu jatkuvasti aiheisiin, jotka vaikuttavat enemmän tutkimuksen kaapuun puetulta poliittiselta aktivismilta kuin aidosti uutta tietoa tuottavalta tieteeltä. Usein kuultu puolustus, jonka mukaan myös alan ulkopuolisille vaikeasti avautuva perustutkimus voi kantaa hedelmää tulevaisuudessa, menettää merkityksensä, kun tutkimuksen tieteellinen kunnianhimo tai metodologinen laatu lähentelee nollaa jo tutkimussuunnitelman perusteella. Eikä esimerkkejä tarvitse etsiä kaukaa. Kun kovasti kilpailtua tutkimusrahoitusta, veronmaksajien rahaa, ohjataan miljoona määrin hankkeisiin kuten "Queerin visuaalisen historian esittäminen" (484 914 euroa), "Solidaarisuuden muodot rasisminvastaisessa toiminnassa" (587 180 euroa) tai "Globaalin Palestiinan muuttuvat rajaseudut" (599 597 euroa) , on kansalaisilla oikeus kysyä, mikä on tutkimuksen konkreettinen hyöty Suomelle ja suomalaisille veronmaksajille? On vaikea nähdä, miten 600 000 euron panostus Palestiinan muuttuviin rajaseutuihin vastaa niihin meidän konkreettisiin yhteiskunnallisiin tai talouden ja turvallisuustilanteen haasteisiin, joiden kanssa suomalaiset juuri nyt kamppailevat. Tämän tyyllisen tutkimuksen rahoitus täytyy tulla jostain muualta, kuin suomalaisen veronmaksajan kukkarosta. Tieteen autonomia ei voi olla ehdoton it-

Kirjallinen kysymys KK 234/2025 vp

seisarvo, joka oikeuttaa julkisten verovarojen vastuuttomaan, tehottomaan ja tuhlailevaan käyttöön.

Varsinkin nyt, kun tutkimusta tehdään velaksi, on perusteltua käydä keskustelua verorahojen käytön prioriteeteista, sekä nostaa tieteellisten rahoituspäätösten rimaa ja vaatimustasoa. Yleinen moraali ja vastuullisuus, sekä vastuullinen rahanjako ja tiedepolitiikka edellyttää, että julkisella rahalla tehtävät taloudelliset panostukset suunnataan sinne, missä ne aidosti vahvistavat Suomen osaamista, kilpailukykyä ja yhteiskunnallista hyvinvointia. Eli niillä on hyötyä Suomelle ja suomalaisille veronmaksajille.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Kuinka hallitus aikoo varmistaa, että julkisella rahoituksella tehdyn tieteellisen tutkimuksen vastuullisuutta ja laadun valvontaa parannetaan, sekä

sen nykyisiin ongelmiin puututaan?

Helsingissä 9.7.2025

Timo Vornanen tv